

Az alagút végén Vári Fábián László:
Ereimben az idő,
Magyar Napló Kiadó,
2015.

Vári Fábián László legújabb verseskötete szerves folytatása az öt évvel korábban megjelent *Jég és korbácnak*. Ezt nem csupán a versek hangulata és üzenete támasztja alá, hanem az a tény is, hogy néhány korábbi írás visszatérően megjelenik az új kötetben is – mintegy refrénszerű, ráerősítő érzést indukálva.

A négy ciklusra épülő gyűjtemény első szakaszának címadó verse (*Az alagút végén*) egyúttal a könyv nyitódarabja is. Megrendítő már az első oldalon szembesülni azzal, hogy „valaminek” a „végéről” kell beszélnünk. Pedig az alagút vége hétköznapi értelemben a sötétből a világosba való érkezést jelenti. Csakhogy itt az élet alagútjáról van szó.

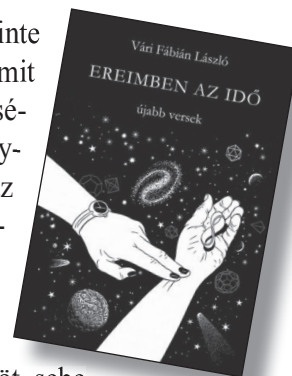
Ha az első pillanatban még vitatkozni akarnánk is a szerzővel, miszerint ennyire azért nem sötét a lét, bizonyos eszünkbe villan, hogy az alagút sem szűkszerűen sötét. Annyi fény van benne, amit az ember magának megteremt. Vagyis amit az emberi érzékek és az emberi tudat képes befogadni a körülötte lévő világból, az nem több, mint amit egy alagútban végigbotorkálva megtapasztalhatunk. Hisz a mindenség parányaként eleve egy zárt világban élünk – korlátok, falak között. S e korlátokat olykor még magunk is növeljük.

A remény azt súgja, hogy az alagút végén fény, tisztaság, lelki megkönnyebbülés vár ránk. Vári Fábián László verse azonban nem ilyen képet vetít elénk: „Az alagút végén / hideg lesz nagyon. / Szellőt, madarat / nem ringat a lomb”. Riasztó, dermesztő a teljes kiüresedés. Ám ott a válasz a következő szakasz első négy sorában: „Itt végképp véget / ér az ember útja: / az árnyak fázva összegömbölyödnek”. A halál tehát, mint egy újfajta létnek a kezdete van jelen: az összegömbölyödő árnyak egy új születés fájdalmát vetítik elő („a jövő tornya / máris fáj a földnek”).

A kötet címadó verse a „mik voltunk – mivé lettünk” kérdését is rendkívül plasztikusan festi meg: „Anyám szikla volt, apám a szél... // Anyám elfogyván sivatag lett... // Apám nélkül egy holt víz a tenger” (*Ereimben az idő*).

Az európai tudatban a halál és a gyász színe fekete. Nem csoda, hogy a következő vers „megfeketedik”

(*Fekete rímek*). A szövegben szinte minden olyan elem megjelenik, amit a magyar köznyelv – akár a mesében, akár a természettudományban, akár a történelemben, akár az irodalomtörténetben – fekete jelzővel illetett (fekete péntek, fekete bojtár, fekete özvegy, fekete holló, fekete tó). Fekete világban élünk, ahol „csak a Megváltó öt sebe tiszta”, de a költő egy másik képpel is ellenpontozza az örökös feketeséget: „hófehér galamb vár a kereszten / fekete lelkelem hozzá eresztem”.

Isten – és a Megváltó – folyamatosan jelen van ezekben a versekben. Van, ahol kimondatlanul, van, ahol nevesítve. Az élet és halál, a múlt és a jövő, továbbá a jelenben megfogalmazódó vágy és remény – egyáltalán a lét – elképzelhetetlen a teremtő erő nélkül. De Madách óta tudjuk, hogy a teremtett lény nem minden ponton tudott élni ezzel a bizalommal.

Az ember hajlamos túlértékelni önnön szerepét, holott „embernek lenni semmiség” (*A földről régóta*). De a kapaszkodók nélkül élő – saját fontosságátudatába beleszületett, belenevelt – új generáció már csak azért is nehezen tudja feldolgozni a mindennapok megpróbáltatásait, mert a „válságkezelő nincs velem”, és „Szegény bús bolondja / a világhálóba gabalyodva / lesipuskás bloggerek által / blokkoltan, ficamodott szárnyal / nyeli a kommentek tucatjait” (*Az angyal és a hold*).

Nem is annyira az alagút vége félelmetes tehát, hanem maga az alagút. A próbatétel. Pedig a mi próbatételeink elenyészően szelídek apáink, nagyapáink megpróbáltatásaihoz képest. A sztálini gulag-korszak képeit villantja fel példaként a költő: „Nagydonbásztól Krasnojarszkig / felszántok minden gulag-telket //... // De ha vége a razzianak, / visszamehetek – mondják – bátran, / megláthatom, ha azt akartam, / apám s anyámat rabruhában” (*Már ma éjjel*).

A második ciklus (*Halál ellen*) minden darabja dedikált vers. A megszólítottak (Görömbei András, Nagy Gáspár, Utassy József, S. Benedek András, Fekete Gyula, Antall István, Kutlán András, Jókai Anna, Oláh János, Hajdú Lajos, Jánosi Zoltán) régi jó barátok, alkotótársak – vagy olyan elődök (József Attila, Nyíró József), akiknek életében és halálában (halál utáni meghurcoltatásában) talált figyelemre érdemes mondanivalót a költő.

„Amnéziában élek én, // mi végre szültek, nem tudom, / jégvirág minden bánatom” – írja Görömbei Andrásnak ajánlott versében (*Jégangyal*). A ciklus-cím szerint a halál ellen szólnak ezek a versek, de mindjárt a nyitódarabban leszögezi a költő: „A varázsige itt mit sem ér”. Mert nem is varázsige van szükség, hanem tartalmas emberi kapcsolatokra, barátságra, együttérzésre, összetartozás-tudatra – és soha nem fakuló, nem homályosodó emlékezetre. Ezt lett volna fontos megérteniük azoknak is, akik annak idején Nyirő tervezett újratemetése kapcsán tiltakoztak. Holott csupán a legemberibb gesztusról volt szó – miként azt a hazátlanul bolyongó lélek nevében a költő megfogalmazza: „szedd össze csontkezem, Jézusom, vezessél engemet haza”. Az otthonhoz, a házához, a szülőföldhöz való ragaszkodás napjainkban mintha már nem volna olyan fontos érték, mint a korábbi időkben. Tapasztalhatjuk, hogy – a jobb megélhetés reményében – sokan cserélnek házat és hazát. S olykor szükségképpen nyelvet is. Nem véletlenül szakad fel a fohász a költőből: „Telepítsd újra nyelveimet” (*Szent a föld*).

Rendkívüli erővel hatnak a mostanában szinte már teljesen elfelejtett (2007 januárjában elhunyt) Nagy Gáspár emlékének szánt vers sorai is: „most titkosítják az arcodat / már dekódolták a verseket / és gumibot gáz könny-áldozat / vár Pesten az égi madárra”. Különös hangsúlyt kapnak ezek a gondolatok, ha visszaemlékszünk a 2006-os esztendő magyarországi viszonyaira, az őszi tüntetésekre.

A ciklus talán legsúlyosabb darabja a már említett *Változatok a halotti beszédre* című alkotás, amelyet Zoltán fiának ajánlott a szerző. Több jeles költőnk, írónk is megkísérelte már, hogy legrégebbi magyar nyelvű szövegemlékünket alapként használja alkotásaihoz (például Kosztolányi, Márai). Vári FABIÁN László saját családi hagyományaiból és a kárpátaljai kisebbségi létből építkezve veti papírra sorait, és rajzol meglehetősen vészterhes képet: „Apai nagyapám kitett magáért, / két fészekalja utódot nemzett. / Öt fiút csak a megmaradásért, / három lányt halott, hős fia helyett. / Jaj, hogy e pompás vérörökséget / fiai jórészt elpazarolták! / Segített benne Prága és Moszkva, / s egy reggel nem volt már Magyarország. // Négy apa után hárman maradtunk. / Félárbocon nevünk lobogója. / Jimmy Fébien fent Kanadában, / s az ő öcs-

csének sem lesz már utóda”. Önsorsrontó, fogyatkozó nemzet, meg nem született gyermekek, elhagyott haza, elfelejtett (lecsérélt) nyelv vízióját vetíti elénk. Mindez tökéletesen rímel a ciklus egyik versében (*Jég és korbács*) szintén megszólított Fekete Gyula 20-30 évvel ezelőtt felvetett gondolataira.

A fenti komor képet enyhíti némiképp a harmadik ciklus (*Lágyabb énekek*) könnyedebb hangvétele. Ezekben az írásokban a szerelmes-erotikus témák a klasszikusok (például Szabó Lőrinc, Babits) modorában, vagy tőlük átvett motívumokra építkezve jelentkeznek.

Szikár tárgyilagossággal indul („Midőn még szerelemképes voltam, / öleltük egymást ínszakadásig”), majd finom vallomással folytatódik a feleségnek ajánlott költemény (*Megkésett vallomás*): „Szerettelek szőnyegen, széken, / kádban, megroppant gerincű ágyon”, hogy aztán a „megtagadtalak mégis tavaszra” kitétel teljes súlyával rátelepedjen a dadogó emlékezetre, és az egyszerűt felejthetővé, a megtartó vágyat pedig örökérvényűvé emelje.

A záró ciklus (*Versek a Lúdas Matyiból*) szójátékokon alapuló versparódiákat, vagy alkalmakra írott vidám rögtönzéseket, tréfás szövegeket tartalmaz. Itt is megjelenik természetesen a bővérű erotika: „Vízen ring a katamarán, / tenyerem a Kata farán” //...// de rándul a Kata izma: / nem lesz ebből kataklizma?” (*Kata-strófák*). Ugyancsak poénra kihegyezett a Petőfi-motívumra építkező *Őszi panaszok* című alkotás: „Aludjál hát, szép természet, / záruljon be lágy öled. / Másként az erkölcsrendészet / kattint rád erényövet”.

Teljességre törekvő, érzékeny költészet Vári FABIÁN Lászlóé. Az élet felől közelítve fogalmazza meg látleteit – felvállalva az érzelmi kiszolgáltatottságot, a védtelenséget. Az olykor a sorok mögé csempészett szelíd irónia pedig markánsná teszi a mondanivalót (pl. „Ki belegondol, bele is szédül. / Itt lenn és ott fenn államcsíny készül”).

A költő ezúttal ismét bizonyította, hogy nem csupán ragyogóan tud játszani a szavakkal, a formákkal, hanem napjaink minden posztmodern törekvése ellenére sem érzi korszerűtlennek, hogy írásaiban erkölcsi tartalmú üzenetet fogalmazzon meg az olvasó számára.

Oláh András